

люватися, і знаходити шляхи, за допомогою яких індивідуум може бути більш успішним в своїх комунікаціях.

Отже, у відношенні кожного правопорушника, що відбуває покарання, або інші заходи в рамках пробаційних програм, персонал відповідного органу або установи повинен вирішувати певні завдання ресоціалізаційного характеру. Наприклад, послаблення дії криміногенних схильностей, формування соціальних навичок, необхідних для позитивної адаптації в суспільстві та забезпечення правослужняної поведінки в процесі відбуття примусових заходів та після звільнення від них; свідомого включення у різні види соціально конструктивної діяльності; посилення дисципліни (в тому числі, самодисципліни); підтримання соціально корисних в'язків і т.і.

Ці завдання можуть вирішуватися більш ефективно через можливості розпізнавання в поведінкових проявах особливостей внутрішніх процесів правопорушника, патологічних елементів транзакцій, психологічних «ігор», в яких міститься реальне значення транзакцій.

Список використаної літератури:

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Э. Берн. – М.: Эксмо, 2014. – 576 с.
2. Стюарт Й., Джойнс В. Основы ТА: Транзакційний аналіз / Й. Стюарт, В. Джойнс. – К.: ФАДА, ЛТД. – 2002. – 393 с.
3. Эрскин Ричард Г., Морсунд Джанет П., Траутманн Ребекка Л. За пределами эмпатии. Терапия контакта-в-отношениях / Ричард Г. Эрскин, Джанет П. Морсунд, Ребекка Л. Траутманн. – К.: Интерсервис, 2018. – 408 с.
4. Kahler T., with Capers H. The Miniscript / T. Kahler, with H. Capers // Transactional Analysis Journal. – 1974. – № 4(1). – Рр. 26–42.

Ключові слова: транзакційний аналіз, поводження з правопорушниками, ресоціалізація правопорушників, особистість правопорушника, делінквент.

Ключевые слова: транзактный анализ, обращение с правонарушителями, личность правонарушителя, делинквент.

Key words: transactional analysis, treatment of offenders, the identity of the offender, delinquent.

ФЛОНТ МАР'ЯНА ОРЕСТІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права*

СПОСІБ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ В НАУКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ЦИКЛУ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Важливу роль у вивченні злочинності, при кваліфікації та розслідуванні окремих злочинів, а також у превентивній діяльності відіграє дослідження способу вчинення злочину.

Включаючи спосіб вчинення злочину в предмет свого дослідження, кожна наука кримінального циклу має власний інтерес, свою проблематику, обумовлену загальними та спеціальними завданнями самої науки [1].

Ми погоджуємося з думкою про те, що дослідження способу вчинення злочину в криміналістиці та кримінології має базуватися на положеннях розроблених наукою кримінального права, оскільки остання є фундаментальною для наук кримінального циклу [2]. Водночас необхідно враховувати значні відмінності в кримінально-правовому, криміналістичному і кримінологічному аспектах дослідження способу вчинення злочину.

У *кримінально-правовому аспекті* спосіб вчинення злочину пов'язують з його характеристикою як одного з елементів об'єктивної сторони складу злочину.

Так, у кримінальному праві спосіб вчинення злочину пов'язаний з іншими елементами його об'єктивної сторони, відображає власне злочинне діяння, є засадою для класифікації складу злочину та використовується як кваліфікуюча ознака [3]. Крім того, М.І. Панов зазначає, що спосіб служить однією з підстав кримінальної відповідальності, обмежує і диференціює її межі, виступає одним з критеріїв криміналізації того чи іншого злочину [4].

У *криміналістиці*, на відміну від кримінального права, дослідники під способом вчинення злочину розуміють не тільки його безпосереднє вчинення, але й включають у цю категорію дії з готування та приховування злочинів, навіть якщо останні не пов'язані з кримінально-правовим оцінюванням подій. Таким чином, криміналістичне розуміння способу вчинення злочину більш широке і багатостороннє ніж кримінально-правове, оскільки криміналістика покликана надати найбільш ефективні рекомендації з розслідування й розкриття злочинів, виявлення в кожному конкретному випадку слідів злочину, встановлення злочинця та забезпечення повноти розслідування [5].

Спосіб вчинення злочину, в *кримінологічному аспекті* почав розглядатися в 70-і рр. XX ст. [6], разом з тим, належної уваги та розвитку спосіб вчинення злочину як окреме поняття або інститут в кримінології не отримав.

Дослідженням способу вчинення злочину, з точки зору кримінології, займалися М.І. Панов, В.І. Резюк, Е.А. Рогачкіна, С.М. Зав'ялов, А.Ф. Лубін та ін.

Сучасна кримінологія як наука, що вивчає злочинність як соціально-правове явище, в якості основних своїх цілей визначає, з одного боку, точний опис параметрів конкретного кримінального явища, а з іншого – розробку і прийняття необхідної системи заходів щодо корекції досліджуваного явища у вигідному для суспільства напрямку. З цією метою основні зусилля суспільства мають бути спрямовані як на детальне дослідження генези конкретних злочинних посягань, так і на вивчення механізму їх «продукування» та детермінації [7].

Кримінологи здатні не лише вкладати власний особливий зміст в поняття «спосіб вчинення злочину», а й розвивати кримінологічне

вчення про спосіб вчинення злочину, розробити в його рамках понятійний апарат і структуру [2].

Так, кримінологія розглядає спосіб вчинення злочину для з'ясування кримінологічної характеристики злочинності, аналізу стану, динаміки окремих видів злочинів, встановлення причин і умов, що сприяють їх вчиненню, з метою розробки заходів запобігання злочинності [8]. Крім того, кримінологічні дослідження включають в себе вивчення вже скоєних злочинів (для характеристики особистості злочинця, зокрема) та потенційних (гіпотетично можливих) злочинів (для профілактичної діяльності, перш за все) [1].

Акцентування уваги та розробка кримінологічного підходу до способу вчинення злочину може істотно активізувати наукові дослідження як теоретичної, так і практичної спрямованості у всіх науках кримінального циклу [9].

Так, спосіб вчинення злочину, в кримінологічному аспекті, має наступні ознаки [1, 2]:

- може охоплювати всі етапи злочинної діяльності, у тому числі й формування та виникнення умислу;
- може охоплювати як елементи, відображені в окремих кримінально-правових конструкціях (складах злочину), і тільки ними обмежуватися, так і їх комплекс, що дозволить більш точно охарактеризувати структуру злочинності;
- дозволяє виділити додаткові дані про особу злочинця, його потенціал, професію та інші відомості, що не мають кримінально-правового та криміналістичного значення;
- дозволяє визначити ставлення злочинця до об'єкту і предмету посягання,
- дозволяє встановити реальні причини злочинів, основні об'єктивні та суб'єктивні детермінанти способу вчинення злочину;
- дозволяє оцінити ймовірність застосування окремого способу вчинення злочину і, виходячи з практики, частоту його застосування;
- дозволяє визначити віктимність об'єкта посягання;
- дозволяє виявити та розкрити недоліки всього комплексу заходів з протидії злочинності.

Враховуючи усе вищезазначене, необхідність розвитку та поглиблення кримінологічного вчення про спосіб вчинення злочинів не викликає жодних сумнівів.

Кримінологічне дослідження способів вчинення злочинів матиме не лише науково-теоретичну цінність, а й практичну значущість оскільки дозволить вдосконалити систему превентивних заходів і може стати складовою частиною навчання працівників правоохоронних органів. Крім того, якісне вивчення способів вчинення злочинів значно розширить можливості застосування кримінологічного моделювання, що в свою чергу дозволить виявляти недоліки і вразливості об'єктів злочинних посягань, а також буде актуальним у плануванні та при розробленні стратегій боротьби зі злочинністю.

Список використаної літератури:

1. Борин Б.В. Способ совершения преступлений экономической направленности в теории оперативно-розыскной деятельности. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sposob-soversheniya-prestupleniy-ekonomicheskoy-napravlennosti-v-teorii-operativno-rozysknoy-deyatelnosti>
2. Резюк В.И. Уголовно-правовой, криминалистический и криминологический аспекты способа совершения преступления: унификация и обособление. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=37330694>
3. Гора І. Поняття способу вчинення злочину та його значення в розкритті та розслідуванні. URL: <http://legeasviata.in.ua/archive/2012/9/08.pdf>
4. Зав'ялов С.М. Способ вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю : дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. URL: <http://www.disslib.org/sposib-vchynennja-zlochynu-suchasni-problemy-vyvchennja-ta-vykorystannja-u-borotbi-zi.html>
5. Дудніков А. Л. Проблемы визначення способу злочину в криміналістиці. URL: http://www.hniise.gov.ua/user_files/File/sbornik/2011/Dudnikov.pdf
6. Самойлов А.В. Учение о механизме совершения преступления: история возникновения и развития. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/uchenie-o-mehanizme-soversheniya-prestupleniya-istoriya-vozniknoveniya-i-razvitiya>
7. Гладких В.И. Криминологическая характеристика наиболее распространенных способов совершения преступлений в сфере кредитования. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kriminologicheskaya-harakteristika-naibolee-rasprostranennyh-sposobov-soversheniya-prestupleniy-v-sfere-kreditovaniya>
8. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. – 2-ге вид. перероб. і доп. – Х.: Право, 2009. – 288 с. – С. 6–8. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/2009/Kriminologia_2009.pdf
9. Панов Н., Щур Б. Об изучении способа совершения преступления в науках криминального цикла: междисциплинарный подход. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5520/1/Panov_SHyr_537.pdf

Ключові слова: спосіб вчинення злочину, науки кримінального циклу, криминологічне дослідження, детермінація способів вчинення злочину, злочинна поведінка, механізм злочинної поведінки.

Ключевые слова: способ совершения преступления, науки криминального цикла, криминологическое исследование, детерминация способов совершения преступления, преступное поведение, механизм преступного поведения.

Key words: method of committing a crime, criminal cycle science, criminological research, determination of crime, criminal behavior, mechanism of criminal behavior.